

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 4, Article Number: 4C0061

HUMANITIES

Received: August 2010
Accepted: October 2010
Series : 4C
ISSN : 1308-7320
© 2010 www.newwsa.com

Ensar Yılmaz
Bartın University
eyilmaz@bartin.edu.tr
Bartın-Turkey

1954 SEÇİMLERİNİN ÖNEMİ, ÖNE ÇIKAN ÖZELLİKLERİ VE SİYASİ SONUÇLARI

ÖZET

1954 seçimleri DP'nin ilk kez iktidar partisi olarak gittiği, CHP'nin de ilk kez muhalefet partisi olarak katıldığı seçimlerdir. Seçmenler ilk defa iktidardayken icraatlarını gördükleri iki parti arasında bir seçim yapma durumundadır. Seçim propagandalarında DP dört yıllık iktidarı döneminde yapmış olduklarını anlatırken milli irade kavramını ön plana çıkartmaktadır. CHP ise pahalılığın arttığı gibi sorunları gündeme getirirken özellikle Petrol ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunları üzerinden Türkiye'nin bağımsızlığının tehlikede olduğundan hareketle bir rejim sorunu üzerine vurgu yapmaktadır. ilk kez Meclis'i denetleyecek, egemenliğin kullanımında Meclis'ten başka kurumlara da yer verecek bir bürokratik mekanizma olarak Anayasa Mahkemesi'ni kurmaktan bahsetmektedir. Seçimlerden DP daha da güçlenerek çıkmış ve bu gücün daha sonraları güdeceği politikalarda etkili olacağı seçimden hemen sonra görülmeye başlamıştır. DP egemenliğin tümüyle hükümet tarafından kullanılabilceği anlayışı doğrultusunda hareket etmiştir. CHP'de ise seçim yenilgisi partinin politikalarının hatta genel başkanını yeniden değerlendirmesine yol açmıştır. CHP'nin bu tarihten sonra nasıl bir politika izleyeceğinin dönüm noktası olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Seçimler, 1954 seçimleri, Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Seçim sonuçları

THE IMPORTANCE, PROMINENT FEATURES AND POLITICAL CONSEQUENCES OF 1954 ELECTIONS

ABSTRACT

In 1954 elections, for the first time DP joined to the elections as the ruling party whereas CHP joined as the opposition party. For the first time, the voters were to choose between two parties for which they saw their practices when they were in power. In electioneering, DP had brought the concept of national will to the fore when they were explaining their actions during their four-year rule. CHP, on the other hand, had emphasized the problem of regime, from the fact that Turkey's independence is in danger due to the Petroleum and Foreign Investment Promotion Act and brought the problems such as the increase of costliness into question. For the first time, they mention the foundation of Constitutional Court as the bureaucratic mechanism which will control Assembly and allow institutions other than Assembly to use sovereignty. After the elections, DP was more powerful and it was clearly seen that this power will be effective in their future politics. DP acted with the understanding that sovereignty could be entirely used by the government. The loss of CHP in the elections resulted in their reevaluation of their party policies and even their party chairman. It was a milestone which defined the future policies of CHP.

Keywords: Elections, 1954 elections, Democratic Party, Republican People's Party, Election Results

1. GİRİŞ (INTRODUCTON)

1954 seçimleri Türk siyasi hayatında hakkettiği ölçüde bir değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Oysa gerek Türk demokrasi tarihi açısından, gerek Türk seçim tarihi açısından önemli ilklerin yaşandığı bir seçimdir. Diğer yandan Türk siyasi hayatında gerek iktidarın gerek muhalefetin kurumsallaşmasını, seçim sürecinde iktidarın propaganda tarzıyla muhalefetin propaganda tarzının kendisinden sonraki seçim süreçlerini de etkileyecek ilk seçimler olması açısından da önem arz etmektedir.

1954 seçimleri Demokrat Partinin iktidarındaki ilk seçimlerdir. 1946 yılında çok partili hayata geçildikten bu yana yapılan seçimler içerisinde seçmenlerin ilk defa icraatını gördükleri iki parti arasında tercih yapacak olmaları da 1954 yılında yapılan seçimleri kelimenin gerçek anlamıyla bir ilk "seçim" olduğunu göstermesi açısından önem taşımaktadır. Her ne kadar DP 1950'de seçimleri kazanmış olsa da bu seçimde seçmenlerin DP'yi iktidara getirme nedeni olarak daha çok CHP'ye duyulan memnuniyetsizliklerin olduğu söylenebilir. Keza DP'nin icraatları henüz bilinmemektedir. Dolayısıyla DP'yi seçmekten çok CHP'yi seçmemek gibi bir seçmen davranış söz konusudur, diyebiliriz.

1954 seçimlerinin neden olduğu siyasal sonuçların daha sonraki siyasal hayatımızı etkilemiş olması 1954 seçimlerinin öne çıkan özelliklerini sistematik bir biçimde ele almayı ve neden olduğu siyasal sonuçları tahlil etmemizi gerektirmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Türkiye'deki seçim sonuçları itibariyle bugüne kadar yapılmış bütün seçimler arasında bir partinin aldığı en yüksek oyun(%58) gerçekleştiği 1954 seçimleri, yaşanan ilklerle beraber Türkiye'deki seçimlere tarihi süreç içerisinde bakıldığında öne çıkan özellikleri ve seçim sonuçları sonrası neden olduğu siyasi gelişmeler açısından diğer seçimlerle kıyaslandığında önemli bir farklılık oluşturmaktadır.

3. SEÇİMLER ÖNCESİ YAŞANAN SİYASAL GELİŞMELER (POLITICAL DEVELOPMENTS BEFORE THE ELECTIONS)

1950'de iktidara gelen DP tarım araç ve makinelerinde önemli artışlar sağlamıştı. Bunun sonucu olarak üretimde daha önceki yıllara göre büyük artışlar gerçekleşmişti. Tarımsal ürünlerin artışında iklim koşullarının eleverişli olması da bu artışı destekleyen unsurlardan biri olmuştu. Sanayi politikasında şeker ve çimento sanayinde önemli gelişmeler gerçekleştirilmiş, ekonomik alandaki gelişmeler halk nezdinde olumlu sonuçlar doğurmuş, eğitim, sağlık ve ulaştırma konularında iyileştirmeler yapılmış, haftalık ücretli tatil hakkı yasalaştırmıştı.

DP'nin aldığı bir kararla Türkiye, Kore savaşına katılma sonucu NATOya girmiş. Dış politikada attığı adımlar iç politikada olumlu sonuçlar doğurmuştu. Öyle ki Başbakan Menderes, Ordu'da yaptığı seçim konuşmasında "Türkiye, Kanuni devirlerinden beri şimdiki kadar büyük bir dış itibara sahip olmamıştır," diyecekti (Yeni İstanbul, 23 Nisan 1954).

CHP'ye göre 1950 seçimleri bir yanlış, milletçe işlenmiş bir hata idi. 1954 seçimlerinde bu hata düzeltilecekti. Bununla birlikte CHP muhalefet partisi olarak ilk kez seçimlere katılıyordu. Dolayısıyla nasıl bir stajeteji izleyeceği önemliydi.

CHP seçimlerden hemen önce olağanüstü kurultaya gitti. Gündemindeki tek madde tüzük değişikliği idi. Bu da partinin gerekli gördüğü yerlerde diğer muhalefet partileriyle işbirliğine girilebilmesiydi (Toker, 1991: 280).

MP dini siyasete alet ettiği için açılan dava sonucu 27 Ocak 1954 yılında kapatılmıştı. Millet Partisinin kapatılmasından iki hafta sonra Osman Bölükbaşı ve arkadaşları 10 Şubat 1954 tarihinde Cumhuriyetçi Millet

Partisi'ni kurdu. Genel Başkan Mustafa Kentli dışında kapatılan MP'nin yöneticileri CMP'nin kurucuları arasında yer aldı (Bölükbaşı, 2005: 177).

Cumhuriyetçi Millet Partisi 12 Mart 1954 tarihinde bir bildiri yayınlarak seçimlerde muhalefete işbirliği çağrısında bulundu. Cumhuriyet Halk Partisi bu bildiriye 14 Mart'ta olumlu cevap verdi (Albayrak, 2004: 253).

İki muhalefet partisi arasında uzun süren görüşmeler yapıldı. CHP anlaşma sağlandığı takdirde CMP'ye yüzde 30'luk kontenjan ayrılması önerisinde bulundu. 19 Mart 1954 tarihinde yapılan görüşmelerde, CMP'nin "her vilayette adayların yarı yarıya iki partiden gösterilmesi hususundaki ısrarları" üzerine anlaşma sağlanamadı. CHP her iki partinin Mecliste güçleri oranında temsil edilmesini savunuyordu (Albayrak, 2004: 254). CHP'de işbirliğinin en hararetli taraftarı Nihat Erim'di ve CMP'nin yayın organı durumundaki Yeni Sabah'ın sahibi Sefa Kılçlıoğlu ile beraber hareket ediyordu (Toker, 1991: 281).

CHP içinden bu işbirliğine karşı çıkanlar da oldu. CHP ileri gelenlerinden F. A. Barutçu bu olaydan hatıralarında şöyle bahsetmektedir: "Paşa'nın evindeyiz. Seçimlerde Millet Partisiyle işbirliği yapılmasının aleyhinde bulundum. 'Bu ilkelerimizi yadsımaktır, kendimizi manen mahkûm eder, aydınları karşımıza alırız,' dedim. İnönü işbirliğinden yanaydı. 'İktidardakilerden daha yobaz değillerdir. Ötekiler ilkesiz gericilerdir, berikiler ilkeli. Bizim ilkemiz de, demokrasinin kurulması ve korunmasıdır,' diyordu. İnönü'nün amacı, Millet Partisi'nin seçimlerde CHP'ne karşı, 'Dinsiz parti,' diye saldırmasını önlemektir. Bazı arkadaşlar da böyle bir işbirliğinden yanaydılar. Konu Genel Yönetim Kurulunda görüşüldüğü zaman bu arkadaşlar düşüncelerini söylediler. Ferit Melen, 'Millet Partisi'nin bir milyon oyu var,' diyerek bu işbirliğini yerinde göstermek için 'Sanki Adnan'la anlaşmadan ne ayrımı var?' diyordu. Aksal, 'Barutçu soğukkanlı olmuyor' diyordu. Toplantıda düşüncelerimi söyledim, ama yalnız kalıyordum. Biraz Cahit Zamangil, biraz da Avni Doğan yarım yamalak yardımcı oldular" (Barutçu, 1977: 559).

Görüşmeler sonucunda iki parti arasında anlaşma olmadı. Türkiye Köylü Partisi işbirliğini daha baştan reddetmişti. Millet Partililer, "CHP'ne ulusun güven ve sevgisi kalmamıştır. Şanslı olan Millet Partisi'dir, ergeç iktidar bizim olacaktır. Öyleyse niçin saygınlığımızı kıracak koşullara varalım?," diye düşünüyorlardı (Barutçu, 1977: 562). İktidarın getirdiği kısıtlamalar da muhalefetin işbirliğini gerçekleştirmesine engel oluyordu.

Seçim Yasasındaki değişiklik tasarısı Şubatın ortasında Mecliste görüşüldü. CHP büyük merkezlerde seçimlerde nispi temsil sisteminin geçerli olmasını istiyordu. CHP daha çok İstanbul'u düşünerek bu teklifi yapıyordu. Bir buçuk milyonlu İstanbul'da çoğunluk sistemli seçimin kaderini gayrimüslümler belirliyordu. Onlar da oylarını hemen hemen topyekûn DP'ye verdikleri için CHP tek milletvekili çıkaramıyordu (Toker, 1991: 274).

Martın 12'sine kadar Meclisten elli yasa çıktı. Sadece 10 Mart günü çıkanların sayısı 31 idi. Ama çıkan bu yasaların arasında bütçe, petrol, yabancı sermayeyi teşvik, basın mevzuatında, seçim mevzuatında değişiklik yapan kanunlar öne çıkıyordu (Toker, 1991: 277). CHP de bu kanunların eleştirisi üzerinden seçim stratejisini kurdu.

TBMM 12 Mart 1954 tarihinde seçimlerin 2 Mayıs 1954 tarihinde yapılmasını kararlaştırdı (Bölükbaşı, 2005: 178). Meclis tatile girmeden önce iktidarın çalışmaları sonucunda 17 Şubat 1954 tarihinde 5545 sayılı seçim kanununun 16, 19, 27, 117, 119, 120, 123, 124, 125, 126'ncı maddeleri; 6272 sayılı yasa ile değiştirildi. Bu değişiklik ile; seçmen kütüklerinin daha sağlıklı ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesi, listelerin birer kopyalarının siyasi partilere verilmesi, Yüksek Seçim Kurulu (YSK)'nin oluşumu ve seçim tutanaklarını inceleme yetkisinin bu Kurula verilmesi gibi konularda bazı yenilikler getirildi. Yeni oluşturulan Yüksek seçim Kuruluna da beşi Yargıtay'dan beşi Danıştay'dan olmak üzere on üyenin seçimi yapıldı (Albayrak, 2004: 253,255).

4. 1954 SEÇİMLERİNDE PROPAGANDA SÜRECİ (PROPANGANDA PROCESS IN THE 1954 ELECTIONS)

İlk seçim beyannamesi CHP tarafından yayınlandı. 19 Nisanda gazetelerde yer alan haberlere göre "Vatandaşlara tam bir hürriyet, işçilere grev hakkı sağlanacağını belirten beyanname, ucuzluğun temin edileceğini belirtip birçok memleket davalarına temas ettikten sonra dış politika mevzuunda yegâne ihtilafın, hükümetin bu konuda Meclisle beraber çalışmamasından neşet ettiği üzerinde durmakta ve bu şekilde, memleket mukadderatının endişe verici ihtimallerle dolu olduğunu söylemektedir. Beynamede müttefiklerimize olan sadakatın, işbaşında hangi parti olursa olsun devam edeceği ve her aileye bir ev temin olunacağı da zikredilmektedir," (Yeni İstanbul, 19 Nisan 1954).

İki büyük partide milletvekili listeleri için yoklamalar 28 Martta yapıldı (Toker, 1991: 283). CHP seçim beyannamesini yayınladıktan sonra CMP'nin de bayannaemesini yakında yayınlayacağı gazetelerde yer aldı. CMP kuruluşundan 81 gün sonra milletvekili genel seçimine katılmak durumunda kalıyordu. Bütün teşkilatları kapatılan CMP 11 hafta gibi bir süre içerisinde seçime hazırlanmak zorundaydı (Bölükbaşı, 2005: 178). DP'nin ise seçim beyannamesi yayınlamayacağı yazılıyordu (SonTelgraf, 22 Nisan 1954).

2 Mayıs seçimlerine 14 gün kalmasına rağmen partiler arasındaki mücadele çok yavaş ve hafif geçmekteydi. Seçim propagandası 11 gün sonra sona erecekti (Hergün, 18 nisan 1954). Milletvekili seçimi kanunu gereğince 29 Nisan Perşembe sabahından itibaren 2 Mayıs akşamına kadar her çeşit yazılı ve sözlü propaganda yapılması yasaktı (Yeni İstanbul, 28 Nisan 1954).

CHP seçim propagandasında "ucuzluk vadettiler, pahalılık getirdiler", diyor, DP'nin çoğunluk diktatoryası ihdas ettiğini söylüyordu (Son Posta, 26 Nisan 1954). CHP'li Nihat Erim, Yeni Ulus gazetesindeki yazısında Menderes'i "bir diktatör heveslisinin Mazeretleri I" başlıklı yazısıyla Arjantin diktatörü Peron'a benzeterek demokrasi anlayışı açısından eleştiriyordu (Albayrak, 2004: 255). Hüseyin Cahit Yalçın da yazısında bu partinin demokrat olmadığını DP'de "şef ruhunun" egemen olduğunu söylüyordu (Albayrak, 2004: 255).

İnönü, iktidarın partizanca davrandığını söylüyor, diğer partilere karşı haksız uygulamalar ihdas ettiğinden bahsediyordu. İlk defa bu tür haksızlıkları önlemek için iktidara geldiklerinde bir Anayasa Mahkemesi kuracaklarından ve kurulacak yeni düzenin öteki kurumsal eksiklerini gidereceklerinden bahsediyordu (Albayrak, 2004: 256).

Turgutlu'da konuşma yapan CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek "2 Mayıs zaferi bizimdir. Mirasyedi derebeyi siyaseti ile bu asırda devlet idare edilmez. Çiftliğini iflasa sürükleyen bir zat elbette memleketi refaha kavuşturamaz. Millet parası ile alınan bombardıman tayyareleri ile İç Anadolu ve Karadeniz mntıkalarında parti propagandasına giden Menderes'ten bunun hesabını soracağız. Hayat pahalılığı ile mücadele edeceğiz," diyordu (Yeni İstanbul, 26 Nisan 1954). Gülek, Konya'da verdiği seçim nutkunda da ezan okunurken konuşmasına ara vermiş, İmam-Hatip okullarının sayısını artıracaklarını vaad etmişti (Yeni İstanbul, 16 Nisan 1954).

CHP'liler tarafından Petrol ve Yabancı Sermaye Kanunu, memleketi Amerikalılara satmak, yeni kapitülasyonlar olarak yorumlanıyordu. İnönü "Biz bu memleketi yabancı emellere kaptırmayız" diyerek bu kanunlara karşı çıkıyor, iktidara geldiklerinde bu kanunu kaldıracaklarını söylüyordu (Hergün, 18 Nisan 1954).

İzmir'de yaptığı konuşmada iktidarın radyoyu kendi aracı gibi kullandığını, basın üzerinde baskılar olduğunu, hayat pahalılığının arttığını, ticaret açığının gittikçe büyüdüğünü söyleyerek, iktidara geldiklerinde üniversiteleri özerk hale getireceklerini bildiriyordu (Albayrak, 2004: 257).

İnönü, İzmir'deki nutkunda da işçilerimize grev hakkı vereceğiz, diyordu. CHP lideri nutkunu söylerken hareket eden bir asker kafilesi tarafından şiddetle alkışlanmış ve nutkuna ara vererek zorunda kalmıştı (Yeni İstanbul, 16 Nisan 1954).

Bu arada İnönü'nün İzmir'de partililerle yaptığı gizli bir görüşme gazetelere yansdı. Habere göre İnönü, CHP'nin seçimleri kaybedeceğini itiraf ediyordu. Seçimlerde Meclis mevcudunun ancak yüzde otuzunu sağlayabileceğini uman değişmez başkan nutuklarındaki fikirlerin Nihat Erim ve arkadaşları tarafından lanse edildiğini, kendi kanatı olmadığını söylüyordu (Son Posta, 20 Nisan 1954).

CHP Genel Başkanının Balıkesir'deki seçim nutkunda "DP'nin pahalılığa care bulamayacağını söyleyip Hükümetin iktisadi politikası ile Yabancı Sermayeyi Teşvik ve Petrol Kanunlarını tenkit etti. İktidara gelirlere Gelir Vergisi suçlarını affedeceklerini, (Yeni İstanbul, 15 Nisan 1954) tarım borçlarının on yıl faizsiz tecil edileceğini (Albayrak, 2004: 261-62) vaad etti.

CMP ileri gelenlerinden Osman Bölükbaşı yaptığı konuşmalarda Menderes'e yükleniyor, hükümeti eleştiriyor, CHP ile seçim işbirliği yapamamış olsa da yer yer İnönü'yü övüyordu. Yaklaşık dört saat konuşma yaptığı Konya mitinginde İnönü bir kahramandır, diyordu (Yeni İstanbul, 21 Nisan 1954).

Seçim propagandalarına, o dönem yasalarının ve teamüllerinin izin vermesisonucu Cumhurbaşkanı Celal Bayar da elinde DP amblemleri bir bastonla katılıyordu. Yurt gezilerine çıkıyor DP'ye oy istiyordu. Bayar, CHP liderinin Yabancı Sermaye Kanunu'na yönelttiği eleştirileri yalanlamış ve bu yasanın kapitülasyon niteliği taşımadığını belirttikten sonra, bu yasa şu sözlerle savunmuştu. "Eğer bu suçlamaların bir tanesinin gölgesini bile görmüş olsaydım, değil iktidarda benim kurduğum partinin bulunması, iktidarda öz oğlum olsaydı, onu millet eve parlamentoya şikâyet eder, yakasından tutup sandalyesinden indirirdim. Bizim Atatürk'ten aldığımız devlet terbiyesinin icabı budur," diyerek, Basın yasası, Yabancı Sermayeyi teşvik Yasası, Petrol Yasası gibi yasaların, bir an evvel meclisten geçirilmesi için Başbakanı bizzat kendisinin uyardığını söylüyordu (Albayrak, 2004: 257). Cumhurbaşkanı Bayar Bursa ve Yalova nüuklarında Türkiye'nin yakın bir gelecekte Küçük bir Amerika haline geleceğini ve ülkede bir enflasyon tehlikesi olmadığını söyledi (Yeni İstanbul, 20 Nisan 1954).

Bayar'ın seçimler süresince öne çıktığı, basında Menderes kadar, hatta kimi zamanlar Başbakandan daha çok yer aldığı görülüyordu. Kullandığı dil, her ne kadar Menderes'in son dört yılda popülerliği artmış olsa da DP içinde en etkili siyasi aktör olduğunu göstermekteydi.

Bayar "Başlanılan büyük ve muhteşem işler elbette ikmal olunacaktır. Bu başarıların kaynağı, mesnedi sizlersiniz, sizin imanınız, kalbiniz ve sayiinizdedir ve her şeyin üstünde sizlerin milli iradeyi hakkıyla ve şuur ile kullanmasını bilmenizdir. Türk milleti iradesine hâkim olduğu müddetçe bu memlekette daima iyilik olacaktır. Türk milleti bu iradesini kullanmasını da bilmıştır," (Zafer, 4 Nisan 1954) diyerek "milli irade" kavramının altını ısrarla çiziyordu.

Bayar "milli irade" kavramına yaptığı konuşmalarda sık sık yer vermektedir. 4 Nisan 1954 günü Samsun limanının temel atma töreninde "Eğer dersiniz ki, bu muvaffakiyetlerin sırrı Reiscumhurun gayretindedir ve eğer dersiniz ki, bugünkü iktidarın himmetindedir, size söyleyeyim, aldanmış olursunuz. Bu işin sırrı milli iradenin sizin elinizde tecellisindedir" (Şahingiray, 1955: 82) diyordu.

DP seçim stratejisini kendine yöneltilen suçlamalara verdiği cevaplar dışında yaptığı icraatları halka anlatmak, yeni temeller atmak ve bitirilen eserlerin açılışlarını yapmak üzerine kurmuştu. Menderes Rize'de "Reylerinizi şimdiye kadar yaptıklarımız için değil bundan sonra yapacağımız büyük hizmetler için istiyoruz," diyerek oy istiyordu (Son

Telgraf, 22 Nisan 1954). Menderes'in seçim gezilerindeki performansı gazetelere şöyle yansiyordu: "Beş saat farkla Karadeniz kıyılarından Akdenize uzanıveren Menderes, Amerika seçimlerinin sürat rekorunu da kırdı. Bu hareket seyyaliyeti içinde nefse hâkimiyet görünüyor ve verilmiş emeklere itimat hissi var," (Hergün, 26 Nisan 1954).

DP'nin 1954 seçimlerinde ortaya çıkan stretejilerinden biri de CHP 'ye yakın ve CHP'li görünen, bilinen kamuoyunca tanınmış kişileri kendi listesinden aday göstermek oldu. Atatürkçülüğüyle maruf eski CHP'li Hikmet Bayur, Demokrat Partinin Manisa'dan bağımsız milletvekili adayydı. Bayur 1938'den sonra Atatürk'le başlayan ilerlemeci anlayışın 1938'den sonra durudurulduğunu söyleyerek İnönü dönemini eleştiriyor ve bu dönemin yeniden iktidara getirilmemesini istiyordu (Albayrak, 2004: 255).

Operatör Dr. Kara Kemal'in İstanbul'dan DP listesinden görünmesi, Halk Partisine bir şok etkisi yapmıştı; ama Dr. Lütfü Kırdar'ın DP listesinde yer alması partiyi temellerinden sarstı. 1954 yılı seçimlerinin en konuşulan olayı, ünlü İstanbul Valisi, Halk Partisi'nin Manisa Milletvekili ve İsmet İnönü'nün şahsi dostu Dr. Lütfü Kırdar'ın DP listesine girmesi olmuştu (Sarol, 1983: 223).

Menderes muhalefetin seçim konuşmalarında kendisi hakkında ileri sürdüğü suçlamalar ve sert eleştiriler karşısında gittikçe sertleşiyordu. Samsun'daki nutkunda "Memlekete bir ölüm sükütu getirmiş olan siyasi zorba İnönü milletin reylerini çalarak kendisini haksız yere mebus ve Reisicumhur yaptırmıştır. Bizim etrafımızda cellatlar varmış. Kendisinden soruyorum, eğer zerre kadar haysiyeti varsa bunların kim olduğunu söylesin" diyordu (Son Posta, 25 Nisan 1954).

Diğer yandan propaganda dönemindeki sertleşme, geriye dönük tarihi açıklamalara da dönüştürüyordu. Menderes "Ben sizi harbe sokmadım, diyerek övünen CHP liderinin harbe girmek için bütün hazırlıkları tamamladığını, fakat Fransa'nın düşmesi üzerine Türkiye'nin bu felaketten kurtulduğunu söylüyor (Son Posta, 25 Nisan 1954), "1940'da Fransa düşmeden beş on gün evvel İsmet Paşa memleketi harbe sokuyordu. Beni Eskişehir'de konuşmaya vazifelendirilmişti," diyordu (Son Telgraf, 25 Nisan 1954).

Propaganda süresinin son günü bütün partiler faaliyetlerini İstanbul'da yoğunlaştırdılar. DP Taksim'de, CHP Fatih'te, CMP Kızıtaşı'nda miting yaptılar. DP mitingindeki hatipler Celal Bayar ile Menderes, CHP mitinginde İsmet İnönü, Kasım Gülek, Şemsettin Günaltay, CMP'ninkinde Fuat Arna ile Ahmet Oğuz idi. Mayıs'ın başında bütün liderler başkente döndüler (Toker, 1991: 290). 1954 seçimlerinin propaganda döneminde gittikçe sertleşen beyanatlar, demeçler 29 Nisan'da başlayan yasal propaganda yasağı ile kesildi, 2 Mayıs'taki seçim sonuçları beklenmeye başladı.

Ethem İzzet Benice 1950 seçimleri ile 1954 seçimleri arasındaki farkı kendi köşesinde Ankaralı bir köylüye izafe edilen bir ifadeye yer vererek değerlendiriyordu: "1950'de inkılap yaptık, 1954'te seçim yapacağız" (Son Telgraf, 22 Nisan 1954).

5. 1954 SEÇİMLERİNİN SİYASİ SONUÇLARI (POLITICAL RESULTS OF THE 1954 ELECTIONS)

Genel Seçimler 2 Mayıs 1954 pazar günü yapıldı. Seçimlere dört parti katıldı. DP ve CHP 64 vilayetin hepsinde, CMP 40 ilde, 16 Mayıs 1952'de kurulmuş olan ve ilk kez bir genel seçime katılan Türkiye Köylü Partisi (TKP) ise 19 ilde aday gösterdi (İnönü, 2001: 604).

Bütün Türkiye genelinde toplam 10.262.063 seçmenden, 9.095.617'si 43.174 sandıkta oy kullandı. Katılım oranı % 88,6 gibi yüksek bir oranda gerçekleşti. Seçimlerde liste usulu çoğunluk sistemi kullanıldı. DP 1950 seçimlerine göre oylarını artırmış, CHP ise oy kaybetmişti. Meclise giren siyasi partilerden DP oyların 57,6'sını, CHP 35,4'ünü, CMP 4,9'unu aldı (Tuncer, 233-239).

Uygulanan seçim sistemi nedeniyle DP oyların yüzde 57,6'sını almasına karşın Meclisin yüzde 94,82'sini kazandı. CHP ise oyların yüzde

35,4'ünü almasına rağmen Mecliste ancak yüzde 5,5 ile temsil edilebildi. Bu durum seçimlerde uygulanan liste usulü çoğunluk sisteminin eleştirilmesine yol açtı. 1950 seçimlerinde de aynı sistemin uygulanmasına rağmen bu kadar yoğun bir eleştiri söz konusu olmamıştı.

1954 seçimlerinde nisbi temsil esası uygulanmış olsaydı DP 281, CHP 211, CMP 32, Köylü Partisi(KP) 18 milletvekili kazanmış olacaktı (Toker, 1966: 10).

541 mebusluktan 504'ünü Demokrat parti, 31 ini CHP 5'ini CMP, 1'ini de bağımsız aday kazanmıştı. Türkiye'deki 64 vilayetten CHP, Malatya'da tam liste halinde 12, Kars'ta 10, Sinop'ta 6 mebus çıkarmış ve Tunceli'de üç mebustan ikisini, Erzincan'da da beş mebusluktan birini elde etmişti (Zafer, 5 Mayıs 1954). CHP'nin milletvekili dağılımı İnönü'nün Defterler'inde Sinop'tan 6 milletvekili değil 5 milletvekili olarak yazılmakta buna karşın Kırşehir'den de 1 milletvekilliği kazanıldığı şeklinde yer almaktadır (İnönü, 2001: 604).

CHP, Seyhan, Mardin, Giresun ve Niğde seçimlerine itiraz etti (Son Telgraf, 8 Mayıs 1954). DP Malatya seçimlerinden sonra Kırşehir seçimlerine de itiraz etti. Yapılan itirazlar arasında kullanılan rey sayısının seçmen sayısından fazla fazla olduğu ileri sürülüyordu. Kırşehir'de seçmen adedinin kütüklere geçen kayda göre 390 bin olduğu tesbit edilmiş fakat sandıklardan çıkan rey adedi ise resmi neticelere göre 394 bin olarak bildirilmiştir. Bu durum karşısında 4 bin reyin fazla olduğu görülmektedir. Kırşehir CMP milletvekilleri 4 bin rey farkla kazanmış olduklarına göre bu itirazın seçimlerin neticesine tesir edeceği anlaşılmaktadır. Zira DP'den seçimleri kaybeden Burhan Ulutan 532 rey farkla, Rıfat Özdeş 1340 rey farkla seçimleri kaybetmiş bulunmaktaydı (Yeni İstanbul, 7 Mayıs 1954).

CHP'nin ve DP'nin seçim sonuçlarına yaptıkları itirazlara rağmen 1954 seçimlerinde haksızlıklar yapıldığı yolundaki şikayetler yine de sınırlı kaldı (Yalman, 316). Meclis 14 Mayıs'ta açıldı ve Cumhurbaşkanlığı seçimine geçildi. 54 seçimlerinde yaşanan gerginlik burada da devam etti. 14 Mayıs'ta Cumhurbaşkanı seçimde 513 milletvekili reyini kullandı ve 486 reyyle Cumhurbaşkanı'na Celal Bayar seçildi. Seçime Halk partili milletvekilleri katılmadı. CMP'liler katıldı. 27 çekimsere karşı 486 reyyle .cumhurbaşkanı seçilen Bayar, yeminini ettikten sonra milletvekillerinin tebriklerini kabul etti (Zafer, 15 Mayıs 1954).

Muhalefet lideri İnönü seçim sonuçlarından memnun olmamıştı. Partinin ileri gelenlerinden A.Faik Barutçu'nun Trabzon'da, Hüseyin Cahit Yalçın'ın Kars'ta seçimleri kaybetmesi İnönü'yü fazlasıyla üzmüştü. Trabzon'da en çok oy alan DP adayı 90 bin oy almıştı. CHP'den en çok oyu alan A. Faik Barutçu'dan 40 bin oy fazlası vardı. DP'nde en az oyu alan ve Trabzon'un yabancıları olan aday bile Trabzonlu Barutçu'dan 29 bin oy fazla almıştı. Barutçu Ankara'ya döndüğünde Paşa şöyle diyordu: "Trabzon akıl ve havsalaya sığmayacak bir ayıp işlemiştir. Bir Trabzonlular'ı bir de Karslılar'ı affedemiyorum,".Karslıları ise Hüseyin Cahit Yalçın için kınıyordu (Barutçu, 1977: 563).

Muhalefet seçimin dürüstlük şartları altında yapılmadığını söyledi. Erim'e göre Başta Celal Bayar ve Adnan Menderes olmak üzere Seçim Kanunu'nu metin ve ruh olarak ihlal etmişler, Devlet araçlarını yolsuz olarak kullanmışlar, özellikle çok para harcamışlardı. Muhalefete göre DP seçimlerde 60 milyon harcamıştı. Bu parayı nerden buldular? diye soruyorlardı (Erim, 2005: 524).

Yeni Ulus gazetesinin 6 Mayıs 1954 tarihli nüshasının birinci sahifesinde Demokrat Partinin seçim masrafları başlığı altında neşrolunan bir yazıda DP'nin 2 Mayıs seçimleri için 60 milyon sarfettiği, her vilayette 500 bin ila bir milyon masraf yapıldığı yazıyordu (Zafer, 7 Mayıs 1954). DP tarafından hemen bir açıklama yapıldı ve seçimlerde 60 milyon değil 1,5 milyon sarfedildiği açıklandı (Zafer, 7 Mayıs 1954).

6 Mayıs'ta gazetelerde CHP'nin meclisini acele olarak toplantıya çağırıldığı haberi yer alıyordu. Mecliste bazı üyelerin İnönü ile Nihat

Erimin istifalarını isteyecekleri söyleniyordu (Hergun, 6 Mayıs 1954). İnönü'nün Defterler'inde parti meclisinin 13 Haziran'da bittiği notu yer alıyordu. İnönü, Şemsettin Günaltay ile görüştüğünü, Günaltay'ın kendisine partinin başından ayrılırsa partinin dağılacağını; ama bu şekilde devam ederse gene dağılacağını, yazıyordu. Ertesi günü yine Günaltay'ın CHP iktidara gelirse İnönü'nün bir mevki almayacağını ilan etmesini teklif etmişti (İnönü, 2001: 606).

1954 seçimlerinden sonra CHP içinde beliren iki eğilim CHP içinde iki zümre teşkil etmişti ve bunların temsilcileri CHP lideri İnönü'yü kendi taraflarına çekmek için gayret gösteriyorlardı. Bir grup iktidarla seçim sürecinde gerginleşen ilişkileri normalleştirmek istiyordu. Meclis Grubu üyeleri daha çok bu temayülde idiler. Meclis dışında kalanlar, yani seçilemeyenler buruktular. İktidarla görüşülmemesi, konuşulmaması tarftarıydılar (Toker, 1966: 11).

Seçim sonuçları CHP'de müfritlerle mutediller arasındaki mücadelenin had safhaya ulaşmasına neden oldu. Parti ileri gelenlerinden bazıları Nihat Erim ve grubunu CHP'yi yıkmaya çalışmakla itham ediyorlardı (Son Posta, 5 Mayıs 1954).

Nihat Erim "1950 seçimlerini değerlendiremedik, halk aldandı sandık. Oysa 1954 seçimlerini de onlar kazandılar. O halde bilmemiz gerekir ki, halk onlarla (DP) beraberdır... İktidarlarını normal kabul etmeliyiz. Biz de normal muhalefet yapmalıyız. Dağa çıkacak değiliz ya!" diyordu (Albayrak, 2004: 263).

Seçim sonuçlarını beğenmeyen ve adı CHP içinde "kodaman"a çıkan Hıfzı Oğuz Bekata, Şevket Raşit Hatipoğlu gibi bazı milletvekilleri, İnönü'ye bir mektup göndererek; parti örgütünün, Genel Yönetim Kurulu'nun ve giderek, Genel Başkanın kimliğinin değişmesi, partinin ilkelerinin yeni baştan düzenlenmesi, laiklik ilkesinin yeterince açıklığa kavuşturulması gibi konularında değişiklik yapılmasını istediler. Bu milletvekilleri mektuplarında CHP genel Başkanına geniş yetkiler verilmesinin halkın gözünde "tek parti, tek sheften kalma" bir izlenim yarattığını savunuyorlardı. Ancak bu grup İnönü ile görüşükten sonra ikna olmuş ve bu önerilerini geri çekmişlerdi. Parti içinde daha fazla sorun yaratmamayı uygun görmüşlerdi (Albayrak, 2004: 260-61).

Seçim sonuçlarının DP üzerinde ise farklı siyasal sonuçlar ürettiği görülmekteydi. 1954 seçimlerinden hemen sonra, Cumhurbaşkanı Bayar, DP'nin zaferini kutlamak için o gece, seçimlere girmiş olan Menderes kabinesiyle partinin Genel İdare Kurulu üyelerini yemeğe davet etti. Bayar seçim neticelerinin tahlilini yaptı. Bilhassa muhalefetin listesinden seçimlere girmiş olan yüksek memurlara kızgındı. Bunların çoğunluğu seçimi kazanamamıştı. Fakat yasaların kendilerine verdiği hakla görevlerine geri döneceklerdi. Bayar böyle bir şeyin olmasını uygun bulmuyordu. Devletin kilit mevkilerinde "renklerini belli etmiş kimselerin" olması doğru değildi. Bunlar tasfiye edilmeliydi. Mevcut kanunlar imkan vermiyorsa yeni kanunlar getirilebilirdi. Bayar "Millet, CHP'nin Meclisteki milletvekillerinin sayısını daha da azaltıp bunu otuz indirmekle ne istediğini belli etmiştir. Artık bundan sonra ince demokrasiye paydos!" diyordu (Toker, 1966: 15), böylece DP'nin 1954'ten sonraki politikasının hangi istikamette gelişeceğini, ve yol alacağını tayin etmiş oluyordu.

Yine Menderes de 1954 seçimlerini "2 Mayıs'ta hiçbir şey olmamış gibi devri sabıkın bütün kötü arazi ile şuursuz, yıpratıcı ve haysiyetsiz kavgalarıyla, yalan ve iftiraya dayanan sözde siyasi mücadele usulleriyle devamına müsaade etmeyeceğiz. Çünkü son seçimler neticeleri, memleketin kaderi üzerinde çok ehemmiyetli ve devamlı tesirleri görülecek olan bir büyük hadisedir ve son seçimler ondan evvelki intikal devriyle şimdi başlamakta olan safhayı biribirinden kesin surette ayırmış bulunuyor. 2 Mayıs'ın manasını biz böyle anlamaktayız" (Altaş, 1990: 229) şeklinde değerlendirmekteydi. Menderes, DP'nin 1950-54 dönemindeki iktidarını "intikal devri" olarak nitelendirmekteydi.

Bu açıklamalar DP'nin 1954 seçimleri sonucu elde ettiği güçle sivil bir diktaya gittiği şeklinde değerlendirmelere yol açtı. Seçim öncesi Yeni Ulus'ta Nihat Erim, Başbakanı diktatör olarak nitelendirmeye başlamıştı. 54 seçimlerinden sonra diktatör nitelendirmesi CHP'liler tarafından gittikçe yaygınlaştırılacaktı.

Oysa DP, 1954 seçimlerinden sonra egemenliği kullanma yetkisi açısından meşruiyetini 1924 Anayasasının "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir, millet egemenliğini Meclis eliyle kullanır" anlayışından hareketle oluşturma yoluna girmektedir.

Gerçi İsmet Paşa DP'nin kuvveti ne olursa olsun, kendisine veya CHP'ye bir şey yapamayacağından daima emin olmuş hatta özel konuşmalarının hepsinde de bunu ifade etmiştir (Toker, 1966: 10).

DP'nin egemenliği kullanma yetkisinin tümüyle kendisinde olduğu anlayışıyla hareket etmesi bazı yanlış kararlar almasına da neden olmuştu. 1954 seçimlerinin en önemli siyasi sonuçlarından biri olan Kırşehir olayı bunlardan biriydi.

1954 seçimlerinde CMP 480 249 oy alarak üçüncü parti olmuştu. Yüzde 5,3 oy oranıyla beş milletvekili çıkarmıştı. Osman Bölükbaşı'nın memleketi Kırşehir'den yüzde 43,5 oy oranıyla birinci parti olan CMP beş milletvekilliğinin beşini de kazanmış Meclise şu milletvekillerini sokmuştu: Osman Bölükbaşı, Ahmet Bilgin, Tahir Taşer, Mehmet Mahmutoğlu ve Osman Alişiroğlu (Bölükbaşı, 2005: 180).

Kırşehir, 30 haziran 1954 tarihinde DP'li milletvekillerinin oylarıyla kabul edilen özel bir kanunla ilçe haline getirildi. Kırşehir vilayetinin kaldırılması ve Nevşehir kazasında Nevşehir adıyla yeni bir vilayetin kurulması hakkında İçişleri bakanlığınca hazırlanan kanun tasarisını 16 haziran 1954 Meclise sevk edildi (Bölükbaşı, 2005: 185). 7 temmuz 1954 tarihli ve 8748 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan kanunla Kırşehir eski kazaları Avanos, Kozaklı, Mucur ve Hacıbektaş'la birlikte yeni kurulan Nevşehir iline bağlandı. Kırşehir'in eski kazalarından Kaman, Ankara'ya; Çiçekdağ ise Yozgat'a bağlandı (Bölükbaşı, 2005: 190).

Kırşehir'in ilçe yapılmasını Bayar istemiş, Menderes de karşı çıkmamıştı. Kendisine Kırşehir meselesi sorulduğunda kollarını iki yana açarak "ne yapayım yukarıdaki (bayar) böyle istiyor" dediğine şahit olunmuştu (Bölükbaşı, 2005: 193). 1954 seçimlerinde DP'den Bursa milletvekili seçilen ve kısa bir süre sonra CHP'ye geçen Dr. İbrahim Öktem de mazbatasını aldıktan sonra Çankaya Köşkünde Bayar'ın davetlisi olarak bulunduğu sırada Bayar'ın Kırşehir'i ilçe yapma iradesiyle karşılaştığını anlatmaktadır (Bölükbaşı, 2005: 193). Daha sonraları Yassıada Mahkemesinde Adnan Menderes ve DP'nin diğer önde gelen yöneticileri Kırşehir'in ilçe yapılması davasından yargılandı ve mahkum oldular. "Kırşehir'in siyasi sebeplerle kaza haline getirilmesi" DP yöneticilerinin yargılandığı anayasayı ihlal davasında yer alan yedi suçtan biri oldu. Bu davadan 397 sabık DP milletvekili yargılandı. 37 sanık hakkında TCK'nın 146/1. Maddesi gereğince idam cezası istendi. 360 milletvekilinin ise beş yıldan 20 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılması talep edildi. Başbakan Adnan Menderes Yassıada Mahkemesi'nde Kırşehir'in ilçe yapılması kararını "fahiş hata" olarak değerlendirdi (Bölükbaşı, 2005: 192).

Metin Toker'e göre ise 54 seçimlerin sonuçlarını özellikle muhalefet ama bunun yanında iktidar da yanlı okumaktadır. "Muhalefete göre 5.313.619 oy kandırılmış veya iğfal edilmiş, içinde bulunduğu şartlardan habersiz vatandaşların oyudur. İktidara göre ise 3.193.471 kişinin tezvir ve iftiralara kapılarak, yanıltılarak, gözleri bağlanarak sandık başına gittiği kanatindedir." Toker'e göre "Bir memlekette 10.262.063 seçmenden 9.095.617'si sandık başına giderse, iştirak nispeti %88.63 gibi çok yüksek bir seviyeye ulaşırsa, o milletin bir kısmını 'iğfal edilmiş' saymak ve her hak ve her hakikatin kendi tarafından bulunduğuna iman edip karşı giden reylerin hakiki manasını incelememek, ancak deve kuşlarına yakışan bir hareket tarzı olur... Türkiye'mizde, 1954 genel seçimlerinde, bilerek ve

istenilerek 5.313.659 rey DP'ye, 3.193. 471 rey CHP'ye verilmiştir" (aktaran Albayrak, 2004: 261).

54 seçimlerinden muhalefet partisinin zayıflayarak çıkması üzerine "murkabe vazifesinin Türk basınına Kaldı"lığı söyleniyordu (Hergün 4 Mayıs 1954). Dolayısıyla muhalefet boşluğu sonucu siyaset alanına yeni olmasa da daha güçlü bir siyasi aktörün ortaya çıkacağı da görülmüyordu.

6. SONUÇ (CONCLUSION)

1954 seçimleri DP'nin iktidar partisi olarak diğer yandan uzun yıllar Türkiye'yi yönetmiş CHP'nin de muhalefet partisi olarak katıldığı ilk seçimlerdi. Toplum, seçmenler açısından bakıldığında icraatları iktidardayken görülmüş iki parti arasında tercih yapılacak gerçek anlamda ilk seçimlerdi.

DP seçim stratejisini ekonomik başarılarını halka anlatmak ve CHP'nin eleştirilerine cevap vermek üzerine kurarken ideolojik konumlanışını "milli irade" kavramı üzerine oturmaktaydı. CHP ise hayat pahalılığına, kahve gibi ürünlerin piyasada bulunamayışı üzerine vurgu yapsa da özellikle Petrol Kanunu ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu üzerinden meseleyi ideolojik boyuta taşıyor, Türkiye'nin bağımsızlığının tehlikede olduğunu söylüyor ve meseleyi bir rejim meselesi haline dönüştüren bir dil kullanıyordu. CHP bu seçimlerde ilk defa Anaysal bir kurum olarak Anayasa Mahkemesinden bahsetmektedir.

Seçimlerde DP'nin aldığı %57,6'lık oy oranı Türkiye'de bir siyasi partinin almış olduğu en yüksek oy oranı oldu ve bir daha bu orana ulaşamadı. DP'nin oylarını daha da artırması 1924 Anayasasından hareketle egemenliği kullanma yetkisinin tümüyle kendisinde olduğu anlayışına gitmesine neden oldu. Bir anlamda Türkiye Anayasal bir sisteme gitme şansına sahipti. Fakat bu anlayış ve bu doğrultuda DP tarafından alınan kararlar, seçim öncesi başlamış olan Başbakan Menderes'e yöneltilen diktatör suçlamalarının daha da artmasıyla sonuçlandı. CHP, 1954 seçimleri sonrası kendi içinde yaşadığı tartışmalardan arındıktan sonra daha sert bir muhalefet anlayışıyla hareket etme noktasında politikalarını oluşturmaya başladı.

KAYNAKÇA (REFERENCES)

1. Albayrak, M., (2004). Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti 1946-1960, Phonix yayınları: Ankara.
2. Altaş, N., (Hazırlayan), (1990). Bir Devre Damgasını Vuran Nutuklar 1 Adnan Menderes, Mesafe Yayıncılık: İstanbul.
3. Barutçu, F.A., (1977). Siyasi Anılar 1939-1954, Milliyet Yayınları: İstanbul.
4. Bölükbaşı, D., (2005). Türk Siyasetinde Anadolu Fırtınası Osman Bölükbaşı, Doğan Kitap: İstanbul.
5. Erim, N., (2005). Günlükler 1925-1979, I.Cilt, YKY: İstanbul.
6. Hergün Gazetesi, 18 nisan 1954.
7. Hergün Gazetesi, 26 nisan 1954.
8. Hergün Gazetesi, 4 Mayıs 1954.
9. Hergün Gazetesi, 6 Mayıs 1954.
10. İnönü, İ., (2001). Defterler 1919-1973), Haz. Ahmet Demirel, YKY: İstanbul.
11. Sarol, M., (1983). Bilinmeyen Menderes I, Kervan Yayınları: İstanbul.
12. Son Posta Gazetesi, 20 nisan 1954.
13. Son Posta Gazetesi, 25 nisan 1954.
14. Son Posta Gazetesi, 26 nisan 1954.
15. Son Posta Gazetesi, 5 Mayıs 1954).
16. Son Telgraf Gazetesi, 22 nisan 1954.
17. Son Telgraf Gazetesi, 25 nisan 1954.
18. Son Telgraf Gazetesi, 8 Mayıs 1954.

19. Şahingiray, Ö., (Toplayan), (1955). Celal Bayar'ın 1946, 1950 ve 1954 Yılları Seçim Kampanyasındaki Söylev ve Demeçleri, Doğu Ltd. Ortaklığı Matbaası: Ankara.
20. Toker, M., (1966). İsmet Paşayla On Yıl 1950-1954, Birinci Cilt, İkinci Baskı, Akis yayınları: Ankara.
21. Toker, M., (1991). DP'nin Altın Yılları 1950-1954, 2. Basım, Bilgi Yayınevi: Ankara.
22. Tuncer, E., (2003). Osmanlıdan Günümüze Seçimler (1877-2002), Tesav Yayınları: Ankara.
23. Yalman, A.E., (1973), Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, Cilt 4, Rey Yayınları: İstanbul.
24. Yeni İstanbul Gazetesi, 15 nisan 1954.
25. Yeni İstanbul Gazetesi, 16 nisan 1954.
26. Yeni İstanbul Gazetesi, 19 nisan 1954.
27. Yeni İstanbul Gazetesi, 20 nisan 1954.
28. Yeni İstanbul Gazetesi, 21 nisan 1954.
29. Yeni İstanbul Gazetesi, 23 nisan 1954.
30. Yeni İstanbul Gazetesi, 28 nisan 1954.
31. Yeni İstanbul Gazetesi, 7 mayıs 1954.
32. Zafer Gazetesi, 4 nisan 1954.
33. Zafer Gazetesi, 5 mayıs 1954.
34. Zafer Gazetesi, 7 mayıs 1954.
35. Zafer Gazetesi, 15 mayıs 1954.